

PRESENTACIÓ

VIGÈNCIA, TRANSMISSIÓ I TRANSFORMACIÓ DE LES TRADICIONS ORALS

Manacor va ser la ciutat elegida per a la XIII Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics (GEE) que tingué lloc els dies 17 i 18 de novembre de 2017. La Institució Pública Antoni M. Alcover de Manacor, una entitat dedicada a la figura del filòleg i folklorista manacorí —un dels més grans de la filologia catalana de tots els temps— obrí les portes a aquesta trobada organitzada pel GEE de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (IEC), l'Ajuntament de Manacor i la Universitat de les Illes Balears, també es comptà amb el suport de la Casa Pare Ginard. Museu de la Paraula. El tema previst, que s'havia elegit a l'anterior trobada a Sueca, era «Vigència, transmissió i transformació de les tradicions orals» i reuní nombrosos investigadors d'arreu dels Països Catalans que posaren en comú els seus treballs.

Amb el títol «Vigència, transmissió i transformació de les tradicions orals» es pretenia posar damunt la taula la situació actual de les manifestacions etnopoètiques i de quina manera es mantenen o es transformen amb el pas del temps. També es posà el punt de mira en els agents transmissors i en les circumstàncies i els condicionants que els envolten. Les catorze investigacions que conformen aquest volum presenten un ventall ampli de temes i de matisos que ens permeten furnir de manera excel·lent aquest eix temàtic.

El llibre està estructurat en tres apartats. El primer, amb el títol «La vigència de les tradicions orals», agrupa cinc treballs que mostren l'interès dels investigadors sobre com ens arriben les tradicions i n'analitzen l'evolució. Al mateix temps, es plantegen els sistemes de transmissió més convenients. El bloc s'inicia amb l'aportació de Joan Borja Sanz sobre la «Vigència, transmissió i transformació de les tradicions orals: el cas del cicle narratiu del Tio Carando» i exposa de manera aprofundida com és aquest personatge popular de la tradició oral valenciana, vinculat al món de la marineria. A continuació, Felip Munar, amb «Els glosadors del segle xx i els glosadors del segle xxi. Notes per entreveure l'evolució i el tractament d'alguns temes» mostra una panoràmica que compara l'evolució dels glosadors del segle passat i l'actual, a més a més, aporta reflexions i exemples d'usos clàssics i moderns, com el watsap o les xarxes socials.

La tercera aportació és de Lluís-Xavier Flores i Abat, Miquel-Àngel Flores i Abat i Joan-Lluís Monjo i Mascaró, «Cançons per al ball: ¿formes noves per a noves funcions?», un interessant article que estudia el cançoner de tradició oral utilitzat en el context del ball. El segueix «Corrandes i memòria oral d'un plec de Joan Timoneda en un full volander de 1829» de Salvador Rebés Molina que enfoca detalladament aquesta peça que suposa la pervivència d'un poema doctrinal del segle xvi. Clou aquest bloc Joan-Lluís Monjo i Mascaró que presenta «Propostes diferents de transcripció de textos orals narratius. Una cruïlla entre el codi oral i l'escrit» tot centrant-se en la conveniència de la transcripció fidel dels materials registrats de la tradició oral per la gran importància que tenen a nivell lingüístic i sociolingüístic.

El segon apartat enfoca la importància que tenen «Els agents transmissors de les tradicions». La primera comunicació és de Tomàs Vibot Railakari amb el títol «Del marquès de Campofranco a Íker Jiménez: origen i transformacions de Sa Por des Rafal», que exposa l'evolució d'aquest relat i com el condicionen les diferents veus transmissores. Després, M. Magdalena Gelabert i Miró explica «Algunes reflexions sobre els informants d'Antoni M. Alcover», parla del paper dels contadors i les contadores de rondalles i l'analitza. La segueix Bàrbara Duran Bordoy amb «“Sa meva es sa bona”. Reflexions sobre els treballs de camp en memòria oral» que posa damunt la taula el paper de l'investigador en relació amb els informants i com els segons conceben la seva aportació com la més autèntica. Tanca aquest bloc la investigació d'Albert Oliva Ramal «Dones que canten: l'oralitat femenina en la transmissió de les cançons tradicionals de Valls recollides per Eusebi Ribas», que presenta el paper de les narradores tradicionals i de les dones cantaires com a transmissores del patrimoni oral.

L'apartat tercer titulat «Els espais i els elements tradicionals en transformació», agrupa diversos articles que examinen les característiques dels elements tradicionals tot partint de la localització, és el cas de Josefina Roma Riu amb «Dificultats de la transmissió del patrimoni» que analitza de manera general la qüestió i la situa de manera especial a la Conca de Tremp i la Ribagorça. Després, la comunicació de Sílvia Veà Vila presenta una «Aproximació al personatge de la Maria Ganxa a la Ribera d'Ebre i al Priorat. I dos mostres de la seua folklorització actual, a Alcanó i a Falset», en la qual analitza el paper d'aquest personatge com a amonestació per als infants i la transformació que viu a l'actualitat. La segueix Francesc Gisbert Muñoz amb «La rondalla torna als pobles», on explica els treballs realitzats al voltant de les narracions populars, les trobades i les rutes de contacontes.

A continuació, Xavier Roviró Alemany i Carme Rubio Larramona expliquen «Les corrandes de Caramelles», tant pel que fa a la forma com a la significació social, i se centren especialment a Osona. Acaba aquest tercer bloc de comunicacions Joan González Sastre que ens endinsa en les «Converses privades: estudi dels grafitis latrinaris del campus de la Universitat de les Illes Balears» que mostra la vigència d'aquest gènere folklòric de tipologia i funcionalitat diversa.

Aquest nou volum demostra la vitalitat investigadora del Grup d'Estudis Etnopoètics que, any rere any, realitza aportacions interessants i significatives que s'han convertit en un referent dins el conjunt de publicacions catalanes vinculades a l'estudi de la cultura popular. A través de les trobades i de les edicions, s'aprofundeix en nous aspectes com el que en aquesta ocasió ens ocupa, «Vigència, transmissió i transformació de les tradicions orals», i passa a passa, es van posant les bases que posteriorment poden servir per a noves línies d'investigació. Desitjam que així sigui.

M. Magdalena Gelabert i Miró
Grups d'Estudis Etnopoètics